

ФІНАНСОВИЙ РЕЗУЛЬТАТ ЯК ЕКОНОМІЧНА КАТЕГОРІЯ ТА ОБ'ЄКТ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ Й ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ

Анотація. Проведено аналіз різних підходів до розкриття поняття "фінансовий результат". Досліджено класифікацію фінансових результатів. Розглянуто порядок відображення в обліку формування фінансового результату підприємства та надано пропозиції щодо його вдосконалення, зокрема, впровадження субрахунків до рахунку з обліку прибутків і збитків за різними видами діяльності.

Аннотация. Проведен анализ различных подходов к раскрытию понятия "финансовый результат". Исследована классификация финансовых результатов. Рассмотрен порядок отражения в учете формирования финансового результата предприятия и даны предложения по его усовершенствованию, в частности, внедрение субсчетов в счет по учету прибыли и убытков по разным видам деятельности.

Annotation. Various approaches to the explanation of the concept "financial result" have been analyzed. Classification of financial results has been studied. The order of presenting formation of a financial result of a company in accounting has been considered and proposals on its perfection, in particular, introduction of sub-accounts to the profit and loss account by various types of activity have been made.

Ключові слова: фінансовий результат, прибуток, збиток, доходи, витрати, фінансовий стан.

У здійсненні виробничо-фінансової діяльності суб'єктів підприємської діяльності задіяна велика кількість взаємопов'язаних матеріальних, трудових і фінансових ресурсів. Мета будь-якого підприємства – це отримання позитивного фінансового результату та пошук шляхів його збільшення. Результативність діяльності відображається у фінансово-економічних показниках, які найбільш точно характеризують фінансовий стан суб'єкта господарювання та дають уявлення про економічний потенціал його розвитку. Фінансовий результат є основним підсумковим показником. Кожен суб'єкт господарювання особливу увагу звертає на процес формування, розподілу та використання фінансового результату своєї діяльності. Позитивний фінансовий результат є частиною доходу суспільства і використовується для подальшого розвитку діяльності підприємства, поліпшення матеріального становища працівників. Основою для правильного визначення фінансового результату є науково обґрунтована організація та методика його обліку [1, с. 56–59].

Проблеми обліку фінансових результатів, а також доходів і витрат, що є складовими формування результатів діяльності й відображення їх у фінансовій звітності підприємств, ґрунтовно досліджені у працях відомих вітчизняних науковців, зокрема Білухи М. Т., Бутинця Ф. Ф., Сопка В. В., Кіндрацької Л. М., Мниха Є. В., Чумаченка М. Г., Шевчука В. О. Питанням обліку фінансових результатів значну увагу в своїх працях приділяли і зарубіжні вчені, серед яких Захар'їн В. Р., Керімов В. Е., Козлова Є. П., Кондраков Н. П., Пошерстник Н. В., Рудановський О. П. Віддаючи належне розробкам вітчизняних і зарубіжних учених, слід зазначити, що в питаннях обліку фінансових результатів залишається чимало невирішених проблем, котрі потребують детального дослідження і вироблення пропозицій для практичної діяльності.

Метою статті є проведення аналізу підходів до визначення поняття "фінансовий результат", дослідження методичних аспектів обліку, аналізу фінансових результатів.

Сутність та протиріччя фінансового результату для підприємців і бухгалтерів найбільш виражено проявляється під час формування і відображення його в бухгалтерському обліку.

Тема фінансових результатів діяльності підприємства є завжди актуальною і є предметом постійного обговорення серед науковців та практиків у сфері економіки та управління підприємством. У таблиці наведено трактування терміна "фінансові результати" різними науковцями.

Таблиця

Трактування терміна "фінансові результати" різними науковцями

Автори	Трактування
Бутинець Ф. Ф. [2]	Співставлення доходів та витрат підприємства відображених у звіті. Прибуток або збиток організації
Загородній А. Г., Вознюк Г. Л. [1]	Різниця між доходами та витратами підприємства чи його окремого підрозділу за певний час. Приріст чи зменшення вартості власного капіталу підприємства внаслідок діяльності у звітному періоді

Лондар С. Л., Тимошенко О. В. [3]	Приріст (чи зменшення) вартості власного капіталу підприємства, що утворюється в процесі його підприємницької діяльності за звітний період
Мочерний А. Д. [4]	Грошова форма підсумків господарської діяльності організації або її підрозділів, виражена в прибутках або збитках
Опарін В. М. [5]	Зіставлення регламентованих податковим законодавством доходів і витрат. Перевищення доходів над витратами становить прибуток, зворотнє явище характеризує збиток
Пушкар М. С. [6]	Прибуток або збиток, отриманий в результаті господарської діяльності
Скасюк Р. В. [7]	Якісний та кількісний показник результативності господарської діяльності підприємства
Ткаченко Н. М. [8]	Доходи діяльності підприємства за вирахуванням витрат діяльності
Худолій Л. М. [9]	Зіставлення доходів і витрат, регламентованих податковим законодавством
Чебанова М. С., Василенко С. С. [5]	Прибуток або збиток, одержаний від діяльності підприємства

Щодо нормативно-правової бази України, то в законодавстві не розглядається таке поняття, як фінансові результати. Зокрема, у частині законодавчих актів із бухгалтерського обліку обґрунтовано лише сутність дефініцій "прибуток" та "збиток" (Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 3 "Звіт про фінансові результати"), а саме: прибуток – сума, на яку доходи перевищують пов'язані з ними витрати, а збиток – перевищення суми витрат над сумою доходу, для отримання якого були здійснені ці витрати [8, с. 11–12].

Отже, у формі № 2 "Звіт про фінансові результати" фінансові результати діяльності відображаються найбільш деталізовано, ніж це передбачено на рахунках бухгалтерського обліку. Слід розглянути послідовно ці рахунки.

Так, згідно з Інструкцією про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку, активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій [8], рахунок 79 "Фінансові результати" призначено для обліку й узагальнення інформації про фінансові результати підприємства від звичайної діяльності та надзвичайних подій. Але в Інструкції про застосування Плану рахунків [8] не зазначено, на який субрахунок списувати витрати з податку на прибуток. Тому автор пропонує витрати з податку на прибуток від звичайної діяльності списувати на рахунок 793 "Результати іншої звичайної діяльності", а витрати з податку на прибуток від надзвичайних подій – відповідно на рахунок 794 "Результат надзвичайних подій".

Щодо аналізу фінансового стану, то це комплекс дій щодо вивчення й аналізу результатів фінансово-господарської діяльності організацій, підприємств, фірм із метою визначення ступеня ефективності використання основних фондів і оборотних коштів для реалізації програм (статутних завдань) організацій, установ, виявлення можливих недоліків, порушень, невикористаних резервів підвищення результативності діяльності. Аналізу фінансового стану підлягають основні статті балансу та інші матеріали обліку та фінансової звітності [10]. Вивчається раціональність формування й використання власних, запозичених та залучених коштів, відповідність сум власних оборотних коштів потребам у них, обсяг формування та виконання плану одержання прибутку. Виявляються причини недостатнього залучення джерел надходження прибутків, наявність невикористаних оборотних коштів та можливості їх мобілізації, наявність і рух запасів товарно-матеріальних цінностей, джерела їх утворення, ефективність використання кредиту і його матеріальне забезпечення. Оцінюється стан розрахунків підприємства з бюджетом, банками, постачальниками, покупцями. Визначається економічний результат обігу оборотних коштів, співвимірюються витрати з прибутками, визначаються шляхи додаткового залучення оборотних коштів із метою одержання додаткових прибутків [11, с. 58].

Отже, аналіз фінансових результатів дає змогу оцінити стан підприємства, порівняти їх із нормативними та проаналізувати в часі, використовуючи при цьому різні моделі залежно від критерію аналізу. Якщо оцінювати кінцеві показники за всіма моделями, то буде отримано повну характеристику досліджуваного підприємства, а також його фінансові можливості на ринку.

Ефективність діяльності підприємства виражається у фінансових результатах діяльності господарюючих суб'єктів. Економічний підсумок господарської діяльності підприємства, виражений у вартісній (грошовій) формі, є фінансовими результатами. З метою визначення фінансового результату в системі бухгалтерського обліку відбувається послідовне зіставлення доходів і витрат, які класифікуються за видами діяльності. Відповідно й фінансові результати також класифікуються за видами діяльності. Якість прийняття управлінських рішень щодо фінансових результатів залежить від інформації, що формується в системі бухгалтерського обліку. Недостатнім є лише списання на відповідні субрахунки з обліку фінансових результатів доходів та витрат певного напрямку діяльності. Потрібно визначення результату (прибутку чи збитку) за кожним видом діяльності, що в кінцевому підсумку формує єдиний якісний результат діяльності підприємства. Це, у свою чергу, потребує вдосконалення нормативної бази, а саме – Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, власного капіталу, зобов'язань і господарських операцій та Інструкції до нього.

Наук. керівн. Доценко Н. С.

Література: 1. Основы экономической теории : учебник / С. В. Мочерний, В. К. Симоненко, В. В. Секретарюк, та ін. – К. : Общество "Знання", КОО, 2000. – 607 с. 2. Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський фінансовий облік : підручник / Ф. Ф. Бутинець. – Житомир : Рута, 2001. – 672 с. 3. Друри К. Введение в управленческий и производственный учет : учеб. пособ. / К. Друри ; пер. с англ. под ред. Н. Д. Эриашвили. – 3-е изд., перераб. и доп. – М. : Аудит, ЮНИТИ, 1998. – 783 с. 4. Коупленд Т. Стоимость компании: оценка и управление [Текст] / Т. Коупленд, Т. Коллер, Дж. Муррин ; пер. с англ. – 3-е изд., перераб. и доп. – М. : ЗАО "Олимп-Бизнес", 2005. – 576 с. : ил. 27. 5. Мейер В. Оценка эффективности бизнеса [Текст] / В. Мейер Маршал ; пер. с англ. А. О. Корсунский. – М. : ООО "Вершина", 2004. – 272 с. 6. Методи дослідження фінансового аналізу (стану) суб'єктів господарювання: зб. конф. / Вісник Хмельницького національного університету / під ред. Н. В. Мірко. – К. : МКУ, 2009. – 272 с. 7. Вебер Ю. На пути к активному управлению с помощью показателей [Текст] / Ю. Вебер, У. Шеффер // Проблемы теории и практики управления. – 2000. – № 5. – С. 107–111. 8.

Параскевич Л. В. Проблеми обліку фінансового результату промислового підприємства / Л. В. Параскевич // Сталій розвиток економіки : облік, аналіз і аудит. – 2010. – № 1. – С. 123–127. 9. Пирець Н. М. Особливості обліку фінансових результатів згідно з національними та міжнародними стандартами / Н. М. Пирець, Я. Б. Панфілова // Економічний простір. – 2012. – № 62. – С. 228–234. 10. Загородній А. Г. Фінансово-економічний словник : навчальний посібник [Текст] / А. Г. Загородній, Г. Л. Вознюк. – К. : Знання, 2010. – 1072 с. 11. Ольве. Оценка эффективности деятельности компании. Практическое руководство по использованию сбалансированной системы показателей [Текст] / Ольве; пер. с англ. – М. : "Вильямс", 2004. – 304 с. : ил.